

יוסף יודין

המתיישבים הפרוטסטנטים בישראל:
מיסיונרים, מילניארים ובני ישראל האפריקאים העבריים

אֲדָרָא

הסדרה למחשבת הנצרות

עורך הסדרה:
פרופ' אבי אלקיים

חברי המערכת:
פרופ' ברברה מאייר
פרופ' אריה קופסקי

יוסף יודין

המתיישבים הפרוטסטנטים בישראל:

מיסיונרים, מילניארים
ובני ישראל האפריקאים העבריים

הוצאת אֶדְרָא

Joseph Yudin

The Protestant Settlers of Israel:
Missionaries, Millenarians and the Black Hebrew Israelites

תרגום ועריכה לשונית: **ד"ר אורלי מזרחי**
עיצוב העטיפה: **דפנא לוין**

השימוש בתמונה בחזית הספר הוא על פי סעיף 27 לחוק זכויות יוצרים. אנו מכבדים זכויות יוצרים ועושים מאמץ לאתר את בעלי הזכויות של תמונה זו. אם אתם בעלי זכויות היוצרים, אתם רשאים לפנות אלינו ולבקש לחדול משימוש בו, באמצעות כתובת המייל: IdraPublisher@gmail.com

מסת"ב: 978-965-7773-86-4 ISBN:

© כל הזכויות שמורות להוצאת אִדְרָא, תל אביב

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע,
לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי – אלקטרוני,
אופטי, מכני או אחר – כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה.
שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט,
אלא ברשות מפורשת מאת בית ההוצאה לאור שתינתן מראש ובכתב.

נדפס בישראל תשפ"ה – 2024
© Copyright 2024 by Idra Publishing
IdraPublisher@gmail.com
idra.org.il

סידור, עימוד, לוחות והדפסה: **א. אורן הפקות דפוס בע"מ**, שד' רוטשילד 109, תל אביב

תוכן עניינים

7	הקדמה
9	מבוא
11	פרק 1: ההתיישבות הפרוטסטנטית בארץ ישראל טרם קום המדינה
28	פרק 2: כפר הבפטיסטים
52	פרק 3: נס עמים
76	פרק 4: יד השמונה
98	פרק 5: אגודת בית-אל
126	פרק 6: אחוות הנצרות הקדומה
	פרק 7: בני ישראל האפריקאים העבריים של ירושלים
161	(האפריקאים העבריים)
207	סיכום
225	נספחים
241	ביבליוגרפיה
263	מפתח עניינים
267	מפתח שמות

הקדמה

העניין שלי בקהילות הפרוטסטנטיות בישראל התעורר לפני שנים רבות, כשראיתי ילדה כבת עשר רוכבת על אופניים בסגנון הולנדי קלאסי ברחוב המרוצף במרכז זכרון יעקב. היא בלטה באופן מיוחד בגלל לבושה – שמלה משובצת כחול-לבן שכיסתה את ברכיה, צווארון גולף וגרביים שחורים. ראשה היה מכוסה בצעיף לבן, ושתי צמות בלונדיניות הציצו מבעדו. היא נראתה כאילו יצאה היישר מציור של נורמן רוקוול, מפרק של "בית קטן בערבה" או מחוות אמיש. חרף העובדה שנדהמתי ממראה הבלתי־רגיל, מהר מאוד שכחתי ממנה. ואולם, חמש־עשרה שנים מאוחר יותר ראיתי אותה שוב רוכבת על אותם אופניים הולנדיים, לבושה באותה שמלה משובצת ובאותם גרביים שחורים ועטויה באותו צעיף לבן. היא נראתה כאילו לא הזדקנה כלל! ההבדל היחיד היה שכעת היא דיוושה בשדות שבין המושב שלי (כפר חקלאי חצי־שיתופי) למושב מגן שאול בעמק יזרעאל. הפעם, כסטודנט בחוג ללימודי ישראל באוניברסיטת חיפה, חשבתי לחפור קצת יותר לעומק ולכתוב עבודה על הנושא.

התקשרתי לדודים של אשתי, המתגוררים במגן שאול, ושאלתי אותם על רוכבת האופניים המסתורית. הם השיבו כי בשנות התשעים עיקר עיסוקו של המושב, גידול פרחים, סבל מבצורת שהשפיעה על הכלכלה המקומית עד כדי כך שהמושב היה על סף פשיטת רגל. בשלב הזה פנה למועצת המושב נציג המועצה האזורית גלבע, וביקש לדעת אם החברים יאפשרו לקבוצת נוצרים קנדים שחיים בישראל עשרות שנים (לימים כת מגן שאול של אגודת ברגר) לשכור חלק מאדמות המושב למגורים ולהקמת מפעל. בתמורה "הקנדים", כפי שנקראו אז, ישלמו מיסים הן למושב הן למועצה האזורית, וכן ישפצו את בריכת השחייה המקומית. הם יישארו בעולם הקטן שלהם, עם העבודות שלהם, בתי הספר והסביבה הסגורה, ובתוך כך יזרימו הכנסה קבועה למושב. לאחר דיון והצבעה של חברי המושב אושרה העסקה. הקנדים הקימו ב־2002 בשטח מושב מגן שאול "קיבוץ" משלהם, קיבוץ שָלו, שהיה למעשה שלוחה של "קיבוץ בית־אל" המקורי שלהם בזכרון יעקב.

לאחר שהצלחתי לממש את תוכניתי לכתוב מאמר על כת מגן שאול, הציע המדריך שלי, ד"ר ירון פרי, לשוחח עם עמיתו, פרופסור אריה קופסקי, על האפשרות לכתוב עליה תזה ואף דוקטורט. כיועציי, השניים עודדו אותי לתור אחר כתות פרוטסטנטיות נוספות המתגוררות במדינת ישראל ולכתוב עבודת דוקטורט השוואתית. אני חב תודה לשני האנשים הנבונים הללו, על שהנחו אותי במסע הארוך של המחקר המפרך ושל חקר האמת. התוצאה הייתה אישור האוניברסיטה לעבודתי, "התיישבות נוצרית פרוטסטנטית במרוצת המאה העשרים" (Protestant Christian Settlements during the Twentieth Century).

ספר זה, המתיישבים הפרוטסטנטים בישראל: מיסיונרים, מילניארים ובני ישראל האפריקאים העבריים, שיצא קודם לכן באנגלית (*The Protestant Settlers of Israel: Missionaries Millenarians, and the African Hebrew Israelites*), הוא פועל יוצא של עבודת הדוקטורט שלי. הספר אמנם מיועד בעיקר לאקדמאים המתעניינים בנושא זה, אך התובנות והמידע שבו מוצגים בסגנון הנגיש לכול. אני מקווה שכל מי שמוצאים את דרכם אל בין דפים אלה יגלו בתוכם מידע רב-ערך.

תודה לד"ר אורלי מזרחי על העריכה והתרגום, וכן תודה למשפחתי ובמיוחד לאשתי שעודדה אותי.

מבוא

כ אשר חושבים על "מתנחלים" בארץ הקודש, התמונה השכיחה אינה של המוני פרוטסטנטים משיחיים שהגיעו לכאן מאירופה ומצפון-אמריקה. ואולם, זוהי התמונה הנפרשת בספר זה. מאז ומעולם חווה האזור תהליכי התיישבות, כיבוש, חורבן ויישוב מחדש, וחזור חלילה. עם זאת, סיפורם של הפרוטסטנטים שהתיישבו בארץ ותבעו את שלהם, תוך כדי הפעלת מיסיון בקרב האוכלוסייה השכנה, טרם סופר במלואו. המתיישבים הפרוטסטנטים בישראל פורש את סיפורם זה, והוא גם מספר בהרחבה על כמאה אלף פרוטסטנטים החיים כיום במדינת ישראל, ובחוגים מסוימים אף בקצב גידול קבוע. המתיישבים הפרוטסטנטים הראשונים הגיעו לארץ ישראל במאה התשע-עשרה, בתקופת השלטון העות'מאני. המפורסמים שבהם היו הטמפלרים הגרמנים, שאוכלוסייתם הגיעה בשיאה, רגע לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה, לשלושת אלפים נפש בקירוב. הטמפלרים גורשו מכאן על ידי שלטונות המנדט הבריטי, נציגי האימפריה הפרוטסטנטית שכבשה את הארץ מידי העות'מאנים, שלא יכלו לסבול את תמיכתם הגלויה של הטמפלרים בגרמניה הנאצית וחששו מחתירה נגדם. קבוצות פרוטסטנטיות אחרות באו גם הן להתיישב בארץ ישראל במרוצת המאה התשע-עשרה. על אלו שעשו חיל, ובכללן הטמפלרים הגרמנים, מסופר בקצרה בפרק הראשון.

לאחר הקמת מדינת ישראל ב-1948 התיישבו בה פלגים פרוטסטנטיים רבים שמטרתם המוצהרת הייתה לסייע לעם היהודי. חמישה מששת הפלגים הנדונים בספר זה – הקבוצות שהתיישבו בכפר הבפטיסטים, בנס עמים וביד השמונה, והכתות אגודת ברגר (*Berger Society*) ואחוות הנצרות הקדומה (*Brethren of Early Christianity*) – דוגלים באמונה האסכטולוגית הגורסת כי על העם היהודי להכיר במשיחיותו של ישוע כדי להציל את נפשותיהם ולהביא לאלף שנות שלום עלי אדמות לאחר יום הדין הממשמש ובא. חברי הפלג השישי, בני ישראל האפריקאים העבריים של ירושלים (העבריים מדימונה), אינם מאמינים כלל שהעם היהודי הוא אכן העם היהודי. אם נניח להם לעת עתה, חמשת

הפלגים הראשונים רואים עצמם כמי שמסייעים לעם ישראל באמצעות הפצת הנצרות בחשאי, או באמצעות סיוע בהצלת היהודים מיום הדין, כדי שבסופו של דבר הם יאמינו בישוע ויגשימו את מטרתם של הנוצרים – הביאה השנייה של ישוע. הם מבינים שרובם המכריע של היהודים אינם מקבלים אותו כמשיח, ושאינן להם שום כוונה לקבלו גם בעתיד. עם זאת, הם מאמינים שהם עושים את הדבר הנכון בכך שהם עורכים את הבמה ליהודים כדי שבעתיד הם ימירו את דתם ויגיעו אל הגאולה. זוהי אמונה נפוצה בקרב הפרוטסטנטים, וגם בקרב זרמים אחרים בנצרות, ובכללם הקתוליות. ואולם, ראוי לציין כי המתיישבים הפרוטסטנטים בישראל עמלו באופן פעיל למדי להשגת מטרתם, ולא הותירו זאת לחסדי שמים. הפלגים הנוצריים הללו מאמינים שהיהודים יכולים לקבל את ישוע ולהישאר יהודים, וכך יהפכו כל היהודים והנוצרים למאמינים שייהנו יחדיו מזוהרה של מלכות שמים באחרית הימים. אף על פי שאמונה זו אינה שונה מאמונתם של שאר המתיישבים בארץ ישראל במאה התשע-עשרה, המתיישבים החדשים למדו מכישלונותיהם של מי שקדמו להם. הם העתיקו לכאן את המחתרת המיסיונרית שלהם ויצרו רשת מסועפת של מיסיונרים נוצרים.